

ELŐSZÓ

Sokéves szakmai, társadalmi és politikai vita után 1998. január 1-jével mélyreható szerkezeti váltás vette kezdetét a hazai kötelező nyugdíjbiztosításban.

Magyarországon 1929 óta működik olyan kötelező biztosítás, amely az aktív életpályát befejező biztosítottak öregségi nyugdíját, az aktív korban megrokkánó biztosítottak rokkantnyugdíját és az elhalálozó aktív vagy nyugdíjas biztosított özvegye és árvái számára hátramaradotti ellátást nyújt.

A rendszer a közelmúltig egységes volt abban az értelemben, hogy törvényben rögzített feltételek alapján, törvényben rögzített mértékű ellátásokat biztosított és kiadásait a biztosítottak után befizetett járulékokból fedezte.

1929-től 1944-ig a járulékfizetési kötelezettség úgy volt megállapítva, hogy a folyó kötelezettségek teljesítésén túl jelentős tőkék kerüljenek felhalmozásra, amelyek kamataikkal együtt a későbbi időszakokban esedékes nyugdíjakat lesznek hivatva fedezni.

Mint ahogy a második világháború eseményei és az azt követő hiperinfláció megsemmisítette 15 év felhalmozásának az eredményeit, a rendszert 1946-tól a folyó bevételekből finanszírozták. A járulékfizetés mértéke úgy emelkedett, ahogy a nyugdíjkifizetések terhei nőttek.

A hazai kötelező nyugdíjrendszer tehát létrejöttétől kezdve szolgáltatás-meghatározott volt. Történelmének első fázisában várományfedezeti finanszírozási elveket követett. Majd több mint egy fél évszázadon át felosztó-kiróví rendszerben működött.

A nyugdíjreform szakított az egységes rendszerrel, és az újonnan induló rendszer két egymástól elkülönült pillérré támaszkodó, ún. vegyes rendszer. Az első pillér a korábban létezetthez hasonlóan törvényben meghatározott szolgáltatásokat ígér, és kötelezettségeinek felosztó-kiróví finanszírozással kíván eleget tenni. A második a magánpénztári nyugdíj: tőkegyűjtő és befizetés-meghatározott.

Az új magyar nyugdíjrendszer Európában úttörő kezdeményezés. Számos országban működnek felosztó-kiróví finanszírozású kötelező rendszerek, és mellettük léteznek tőkével fedezett és befizetés-meghatározta nyugdíjpénztárak. Azonban ezek általában önkéntes jellegűek. Ugyanakkor lehet találkozni kötelező, tőkésített nyugdíjalapokkal is. Azonban ezek rendszerint szolgáltatás-meghatározottak.

Az újonnan induló hazai rendszernek nincsenek működő analóg megfelelői. Vannak a miénkhez hasonló próbálkozások, mint például az új lengyel rendszer, de ezek szintén kísérletek, működési tapasztalatokkal nem rendelkeznek.

Ez a helyzet arra int, hogy kiemelt szakmai figyelmet fordítsunk a létrejövő rendszer folyamataira. Ez azért is nagyon fontos, mert a nyugdíjreformot bevezető törvénykezés sok mindent nem rendezett el, nyitva hagyott, sőt jövőben megoldandó feladatként jelölt meg.

Mindenekelőtt a magánpénztárak majdani szolgáltatási tevékenységének a szabályai igényelnek részletezést és pontosítást. Választ kell adni a hátramaradotti és rokkant kockázatok magánpénztári kezelésének a kérdésére. Szakmai megfontolásokat érdemel a pénztári teljesítmény számbavételének és mérésének a problémája. Vitatott kérdés a nyugdíjjárulék aktuáriusilag korrekt megosztása a két pillér között. A nyitott kérdések és a működés javítására alkalmas ötletek még hosszan sorolhatók.

A magánpénztárakról szóló törvény rendelkezéseinek megfelelően 1998-ban létrejött a Pénztártanács mint az Állami Pénztárfelügyelet társadalmi tanácsadó testülete. A Pénztártanács a rendszer aktuáriusi problémáinak gondozására szakmai munkabizottságot hozott létre. Az aktuáriusi munkabizottság tagjai: Augusztinovics Mária, Bod Péter, Kovács Erzsébet, Matits Ágnes, Michaletzky György, Réti János és Stahl János.

A munkabizottság úgy ítélte meg, hogy szükség lenne a nyugdíjrendszer fejlesztésével és javításával kapcsolatos szakmai problémák szélesebb nyilvánosságát megvalósítani. Sajnos, a nyugdíjreform folyamatában éppen ezek a kérdések nem kaptak elég nyilvánosságot. Jó lenne, ha szélesednék azoknak a szakembereknek a köre, akiket érdekelnek ezek a problémák, és akik részt tudnak és részt akarnak venni megoldásukban.

A szakmai nyilvánosság bővítése érdekében tett első lépés ez a tematikus SZIGMA szám, amit olvasóink most kézhez kapnak. A szám a Pénztártanács aktuáriusi munkabizottsága négy tagjának egy-egy tanulmányát közli. A tanulmányokat 1999 májusában egy szakmai műhelyvita során megtárgyaltuk. Természetesen a tanulmányok szerzőik egyéni véleményét tükrözik.

A munkabizottság javaslatára a Pénztártanács pályázatot hirdetett néhány kiemelkedően fontos pénztáraktuáriusi feladat megoldási módszertanának tanulmány formájában történő kidolgozására. A felhívás a szám megjelenésének időpontjára már biztosan az érdekeltek rendelkezésére fog állni.

A szerzők számára nagy örömet jelentene, ha a most megjelenő tanulmányaik minél több kolléga érdeklődését felkeltenék, és segítségükkel fokozni lehetne erőfeszítéseinket a hazai nyugdíjrendszer tökéletesítése érdekében.

Bod Péter
a kötet szerkesztője